Vývoj světového obchodu s cukrem z pohledu posledních čtyř dekád

DEVELOPMENT OF THE WORLD TRADE WITH SUGAR IN THE LAST FOUR DECADES

Luboš Smutka[1], Irena Pokorná[1], Josef Pulkrábek[2]
[1]Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta provozně ekonomická
[2]Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Současné ekonomické teorie poukazují na pozitivní vliv liberalizace světového obchodu na ekonomický růst (3, 5, 10). Huang et al. (9) však zmiňuje, že přínosy jsou pouze pro některé regiony či odvětví. Důležitou roli zde hrají i tzv. výnosy z rozsahu (2). Zemědělství v tomto směru patří mezi velmi specifická odvětví. Důležitou roli zde hraje kvalita (8). Zemědělské komodity jsou rozdělovány do dvou skupin – tzv. „cash crops“ neboli lehce zpeněžitelných plodin a plodin zajišťujících potravinovou bezpečnost. Mezi první skupinu řadíme např. kávu, kakao, koření či cukr (7). Ve světě se v současné době obchoduje více než 50 mil. t cukru (bez rozlišení na cukr surový či bílý). Při přepočtu dle metodiky FAO na objem a hodnotu cukru surového se jedná o 18–20 mld. USD. Cukr představuje jednu z nejdéle obchodovaných komodit (4). V letech 1961–2007 (tedy v období před nástupem ekonomické krize) se hodnota obchodovaného cukru ve světě velmi výrazně navýšila. V roce 1961 se ve světě obchodoval cukr v přibližné hodnotě cca 1,87 mld. USD, v roce 2007 to již bylo asi 18,6 mld. USD. Hodnota světového obchodu s cukrem ve sledovaném období rostla tempem okolo 5 % za rok a v průměru se ročně zobchodoval cukr za cca 9 mld. USD. S navyšováním hodnoty světového obchodu došlo i k nárůstu objemu obchodu s cukrem.

V roce 1961 se zobchodovalo přibližně 20 mil. t, v roce 2007 to bylo již více než 53 mil. t. Objem obchodované produkce rostl v průměru ročně o více než 2 %. Dynamika růstu obchodované produkce byla vyšší než obchodované množství. Tento trend je způsobem poklesem reálné hodnoty amerického dolaru a změnou struktury obchodu (posun od cukru surového k cukru bílému s vyšší cenou za kilogram).

Cíl a metodika

Cílem příspěvku je definovat hlavní změny v oblasti trhu s cukrem ve sledovaném období (1961–2007). Toto období je zvoleno záměrně, aby nedošlo ke zkreslení v důsledku světové krize. Příspěvek se zabývá vývojem v oblasti světového i regionálního exportu a importu. Je zaměřen na vývoj vlastní hodnoty a objemu obchodovaného cukru se v jednotlivých teritoriích světa. Zároveň je porovnávána konkurenceschopnost regionů na světových trzích. Analýza je zpracována na základě použití metodiky FAO, která veškerý obchod s cukrem přepočítává na ekvivalent cukru surového. Tento přepočet umožňuje vzájemné regionální porovnání a analýzu konkurenceschopnosti.

Příspěvek se zaměřuje na regiony: Afrika, Asie, Latinská Amerika, Střední Amerika, Severní Amerika, Oceánie a Evropa.

Analýza je určena k porovnání změn, které se udály v rámci vybraných kvalitativních a kvantitativních ukazatelů vztahujících se k zahraničnímu obchodu. Pomocí bazických řetězových indexů je sledován vývoj obchodu s cukrem v rámci jednotlivých národních ekonomik, dynamika vývoje exportu a importu jednotlivých států a regionů. Bazické i řetězové indexy jsou propočítávány v běžných cenách (USD).

Vývoj průměrného meziročního tempa růstu jednotlivých v textu sledovaných veličin je kalkulován prostřednictvím geometrických průměrů, které se ukázaly být nejvhodnější vzhledem ke skutečným vývojovým trendům. Následně je provedena i analýza vývoje konkurenceschopnosti jednotlivých regionů z hlediska vlastní schopnosti udat své exporty cukru na zpravidla regionálních trzích. Analýza je provedena prostřednictvím modifikací vyplývajících z Ballasova indexu – RCA (1):

$$\text{RCA 1} = \frac{\frac{X_{ij}}{X_i}}{\frac{X_j}{X}}$$

kde X_{ij} – export komodity *j* v případě země *i*,
X_i – celkový export země *i*,
X_j – světový nebo regionální export komodity *j*,
X – světový nebo regionální export celkový.

Obr. 1. Vývoj světového obchodu s bílým a surovým cukrem

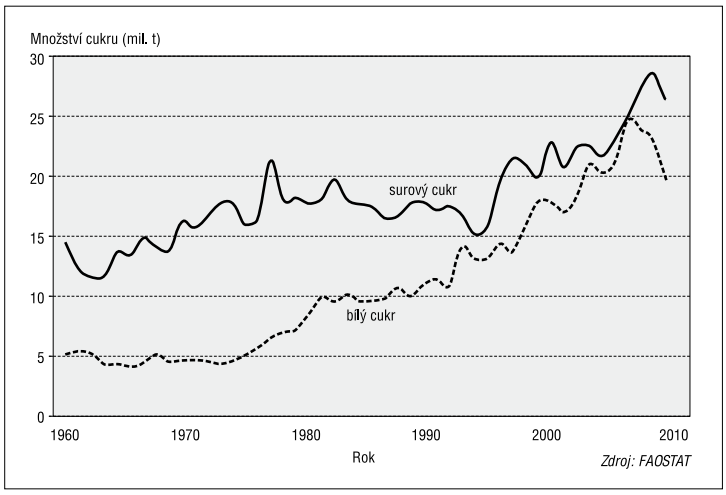

Tab. I. Vývoj hodnoty exportu cukru ve vybraných regionech světa (všechny údaje jsou přepočítány na ekvivalent surového cukru)

	Hodnota exportu 1961 (tis. USD)	Hodnota exportu 2007 (tis. USD)	Podíl v roce 2007 (%)	Celkový export 1961–2007 (tis. USD)	Podíl v letech 1961–2007 (%)	Bazický index 2007/1961	Meziroční tempo růstu v letech 1961–2007
Svět	1 866 519	18 578 776	–	415 426	–	9,95	1,05
Amerika	946 598	7 123 346	38,34	186 863	44,98	2,47	1,04
Evropa	425 439	5 043 601	27,15	108 346	26,08	1,33	1,05
Asie	280 450	3 877 989	20,87	54 471	13,11	2,50	1,05
Afrika	120 445	1 309 388	7,05	31 891	7,68	1,64	1,05
Oceánie	93 587	1 224 452	6,59	33 852	8,15	1,18	1,05

Zdroj: vlastní zpracování na základě FAOSTAT.

Tab. II. Vývoj hodnoty importu cukru ve vybraných regionech světa (všechny údaje jsou přepočítány na ekvivalent surového cukru)

	Hodnota importu 1961 (tis. USD)	Hodnota importu 2007 (tis. USD)	Podíl v roce 2007 (%)	Celkový import 1961–2007 (tis. USD)	Podíl v letech 1961–2007 (%)	Bazický index 2007/1961	Meziroční tempo růstu v letech 1961–2007
Svět	1 863 060	19 519 960	–	444 737	–	10,47	1,05
Amerika	379 728	7 531 207	38,58	130 951	29,44	1,77	1,06
Evropa	759 711	6 912 239	35,41	195 292	43,91	2,11	1,05
Asie	169 250	2 756 690	14,12	49 234	11,07	2,03	1,06
Afrika	543 388	2 215 432	11,35	66 542	14,96	1,44	1,03
Oceánie	10 983	104 392	0,53	2 716	0,61	1,42	1,05

Zdroj: vlastní zpracování na základě FAOSTAT.

Je-li výsledná hodnota RCA 1 větší než 1, potom existuje v případě exportu dané komodity (či v rámci odvětví) zjevná komparativní výhoda. Je-li výsledná hodnota RCA 1 menší než 1, potom v případě exportu dané komodity (či v rámci daného odvětví) není zjevná komparativní výhoda.

Výsledky a diskuse

Teritoriální struktura

V průběhu analyzovaného období (1961–2007) se na světovém exportu nejvíce podílely následující země (číslo v závorce značí podíl na světovém obchodu): Kuba (20 %), Brazílie (12 %), Francie (10 %), Austrálie (7 %), Thajsko (5 %) a Německo (4 %). Dalších čtrnáct zemí z první dvacítky nejvýznamnějších exportérů cukru se na hodnotě realizovaného obchodu v letech 1961–2007 podílelo cca 16 %.

Teritoriální struktura exportu se však během sledovaných let velmi výrazně změnila. Na začátku šedesátých let světovému exportu dominovaly: Kuba (28 %), Filipíny (7,5 %), Francie (5,4 %), bývalý Sovětský svaz (4,5 %), Austrálie (4,2 %), Čína (cca 4 %), Mexiko (3,7 %), Brazílie (3,5 %), Peru (3,4 %), Československo (3,4 %) a Dominikánská republika (3,3 %). Těchto jedenáct nejvýznamnějších exportérů tehdy představovalo podíl na světovém obchodu cca 71 %. V současné době (dostupná data za rok 2007) je teritoriální struktura výrazně odlišná. Nejvýznamnějšími exportéry se během více než čtyřiceti let staly: Brazílie (27,5 %), Francie (8 %), Indie (7 %), Thajsko (7 %), Austrálie (6 %), Německo (2,7 %), Velká Británie (2,4 %), Belgie (2,1 %), Guatemala (2 %), Mauricius (1,6 %) a JAR (1,5 %). Těchto jedenáct nejvýznamnějších „hráčů“ na světovém trhu má podíl pohybující se na úrovni cca 70 %.

Světový obchod s cukrem se během námi sledovaného období stal více diverzifikovaným. Zároveň došlo ke změně podílu celé řady zemí na výsledných realizovaných obchodech, a to vlivem specifického vývoje, který na trhu s cukrem existuje již několik desetiletí.

V průběhu sledovaných let se velmi výrazně posílilo postavení Brazílie, kde hodnota obchodu rostla v průměru o 10 % ročně, svou pozici velmi výrazně posílilo Thajsko, kde hodnota exportu rostla v průměru o 22 % ročně, dále pak Guatemala (14 % ročně), Indie (8,5 % ročně), Francie (6 % ročně) a Austrálie (6 % ročně). Naopak Kuba, Čína, Mexiko, Peru a další zaznamenaly velmi výrazný pokles. Tento pokles se nejzřetelněji projevil v případě Kuby, která v šedesátých letech participovala na světovém obchodu cca 28 % a dnes je její podíl zanedbatelný (1 %).

Vedle analýzy samotné hodnoty realizovaných obchodů je rovněž nutné se zaměřit na vývoj exportovaného množství cukru. Dynamika růstu objemu obchodů nebyla tak vysoká jako dynamika hodnoty realizovaných obchodů. Množství obchodované produkce cukru ve světě v letech 1961–2007 narostlo o více než 160 %. V průběhu sledovaných let se ve světě zobchodovalo více než 1,4 mld. t cukru. Nejvíce se na exportech podílely tyto země: Kuba (16 %), Brazílie (16 %), Austrálie (8,6 %), Francie (7 %), Thajsko (6,3 %), Německo (3,3 %), JAR (2,7 %), Filipíny (2,4 %), a pak také Čína, Dominikánská republika, Mauricius a Belgie (každá cca 2 %).

Na začátku šedesátých let dominovaly: Kuba (32 %), Filipíny (5,5 %), bývalý Sovětský svaz (4,7 %), Francie (4,4 %), Austrálie (4 %), Čína (4 %), Brazílie (3,9 %), Dominikánská republika (3,8 %), Československo (3,6 %), Polsko (3,5 %), Mexiko a Peru (cca 3 %). V roce 2007 pak situace byla následující – Brazílie (37 %), Indie (9 %), Thajsko (8,6 %), Austrálie (7,7 %), Francie (4 %) a Guatemala (2,4 %).

Při porovnání let 1961 a 2007 je patrné, že světový obchod s cukrem doznal značných změn z hlediska exportní struktury. Tyto změny vyplývají zejména z rozdílné dynamiky vývoje zapojení se jednotlivých zemí do světového obchodu.

Kromě teritoriální struktury exportů se během let velmi výrazně změnila i teritoriální struktura importů. Měnily se jak hodnota, tak i objem realizovaných importů. Teritoriální struktura importů již není tak úzce koncentrovaná jako je tomu v případě exportů. Ve sledovaném období patří mezi největší importéry Rusko (19 % hodnoty světového importu), USA (9,3 %), Velká Británie (7 %), Japonsko (4,7 %), Čína (3 %), Jihokorejská republika (2,3 %), Kanada (2,2 %), Itálie (2 %), Alžírsko, Německo, Írán, Francie, Indonésie a Malajsie (každá země cca 2 %). Teritoriální struktura importů prošla během sledovaného období

výraznými změnami. Na začátku šedesátých let patřily k největším importérům USA (24 %), SSSR (18 %), Velká Británie (10,5 %), Japonsko (5,3 %), Čína (5 %), Francie (3,5 %), Kanada (3 %), Írán (2,3 %) a Maroko (2 %).

V roce 2007 situace mezi nejvýznamnějšími importéry cukru z hlediska realizované hodnoty importních operací vypadala následujícím způsobem: Rusko (6 %), Indonésie (5,3 %), Velká Británie (5 %), USA (4,2 %), Itálie (4 %), Spojené arabské emiráty (3 %), Německo (2,4 %), Írán (2,4 %), Čína (2,3 %), Španělsko (2,3 %), Jižní Korea (2,3 %), Malajsie (2,3 %), Japonsko (2,3 %), Nigérie (2,1 %), Bangladéš (2,1 %), Saudská Arábie (2 %), Alžírsko, Francie, Sýrie, Chile, Jemen, Belgie, Kanada a Portugalsko (mezi 1,6–2 %).

Změny v pořadí nejvýznamnějších importérů cukru jsou dány odlišnou dynamikou importů cukru jednotlivých zemí. Státy s vysokou dynamikou jsou Spojené arabské emiráty (17 % ročně), Německo (7 % ročně), Španělsko (10 % ročně), Itálie (13 % ročně), Jižní Korea (10 % ročně), Nigérie (8 %), Saúdská Arábie (10 % ročně). Naopak státy s nízkou dynamikou, ztrácející své podíly, jsou USA (1,3 % ročně), Rusko (3 % ročně), Japonsko (3,3 %) a Čína (3 %). Vyspělé státy, v minulosti dominující importu, snižují své podíly. To je dáno nižším růstem poptávky po cukru. Naopak země procházející rozvojovými změnami poptávají vyšší množství v důsledku výrazného růstu počtu obyvatel a jejich vyšší kupní síly.

Z hlediska importu hraje důležitou roli nejen hodnota, ale i množství importovaného cukru. Pokud porovnáme podíl jednotlivých zemí na obchodované hodnotě a množství, zjistíme, že tyto podíly nejsou shodné, což znamená značnou diverzitu cen. Existuje tedy velký rozdíl mezi cukrem bílým a surovým. Z hlediska realizované hmoty importů dominují Rusko, Indonésie, Spojené arabské emiráty, USA, Malajsie, Írán, Japonsko, Jižní Korea, Čína, Velká Británie, Kanada, Alžírsko, Nigérie, Bangladéš, Jemen, Itálie a Chile.

Pokud bychom se měli zaměřit na světový obchod s cukrem z hlediska geografického, je světový export ovládán Amerikou (38 % hodnoty exportu), zejména pak její jižní částí (31 %). Druhým nejvýznamnějším proexportním regionem je Evropa (27 %). Zde se jedná převážně o západní Evropu (15 %). Z Asie pochází 20 % světového exportu cukru, a to zejména z jihovýchodní (8,5 %) a jižní části (7 %). Afrika participuje na hodnotě exportů přibližně 7 % a Oceánie 6,6 %.

Nejvyšší dynamiku růstu exportů dlouhodobě vykazují západní Afrika, jižní a západní Asie a jižní Amerika a jižní Afrika. Naopak následující regiony se nacházejí pod světovým průměrem: Severní Afrika, Střední Amerika, východní Afrika, střední Afrika, východní Evropa, východní Asie a Karibik.

Z výsledků dosavadního vývoje je patrné, že hodnota obchodu s cukrem v případě všech regionů, kromě Karibské oblasti, trvale roste. Přičemž v letech 1961–2007 se nejvíce cukru exportovalo právě z Jižní Ameriky (24,5 %).

Z hlediska importu se regionální struktura obchodu vyvíjela v letech 1961–2007 velmi bouřlivě. Zatímco na začátku šedesátých let dvacátého století světovému importu dominovaly Evropa s podílem cca 41 %, následována Severní Amerikou (27 %) a Asií (20 %), během let se pak importní struktura změnila a v roce 2007 byla v čele světového importu cukru Asie (39 %) a Evropa (35 %). Podíl Afriky na importech se dnes pohybuje na úrovni cca 14 %, podíl Ameriky je 11 % a v případě Oceánie se podíl pohybuje pod 1 %.

Tab. III. Analýza konkurenceschopnosti vybraných regionů v rámci světového obchodu s cukrem

	1961	2007	RCA – agrární obchod		RCA – celkový obchod	
			1961	2007	1961	2007
Svět	1,9	18,6	1,00	1,00	1,00	1,00
Afrika	0,1	1,3	0,55	2,45	1,24	2,27
Amerika	0,9	7,1	1,45	1,37	1,87	2,28
– Severní Amerika	0,0	0,2	0,00	0,08	0,00	0,10
– Střední Amerika	0,1	0,7	1,58	1,48	4,87	1,85
– Jižní Amerika	0,2	5,7	1,05	2,76	1,96	9,80
Asie	0,3	3,9	0,96	1,23	1,11	0,60
Evropa	0,4	5,0	0,75	0,57	0,44	0,62
Oceánie	0,1	1,2	0,69	1,52	2,01	5,22

Zdroj: vlastní zpracování na základě FAOSTAT.

Co se týče hodnoty importu cukru, v letech 1961–2007 dominovala Evropa (44 %), Asie (30 %) a Amerika (15 %). Nejdynamičtější růst (překračující průměrné tempo růstu obchodu ve světě) pak byl zaznamenán v případě následujících regionů: Střední Amerika (13 % ročně), Karibik (12 % ročně), jižní Evropa (cca 9 % ročně), západní Afrika (8,6 % ročně), jihovýchodní Asie (8,5 % ročně), východní Afrika (7,5 % ročně), Jižní Amerika (7% ročně), jižní Asie (cca 7 % ročně). Naopak, pod světovým průměrem se pohybovaly následující regiony: Oceánie, východní Asie, severní Evropa, východní Evropa a Severní Amerika.

V minulosti představoval surový cukr většinu obchodovaného cukru (60. léta až 70 %). Postupem času se jeho podíl zredukoval až na 45 % celkové hodnoty. V roce 2007 byl jeho podíl na celkovém obchodu s cukrem 55 %.

Růst hodnoty světového obchodu s cukrem je ovlivněn rostoucími cenami a objemy a také typem obchodovaného cukru (surový či bílý). Ve stále větší míře se obchoduje cukr bílý, který má vyšší úroveň přidané hodnoty, a tím i vyšší ceny. Cena surového cukru se pohybuje přibližně na polovině ceny cukru bílého. V současné době dosahují nejvyšších exportních cen jižní, západní a severní Evropa. Většinou se jedná o členské státy EU, kdy vysoké ceny jsou dány existencí Společné zemědělské a obchodní politiky EU. Významnou roli zde hraje i skutečnost, že většina exportu představuje bílý řepný cukr.

Mezi další regiony, které v roce 2007 převýšily prům. světovou cenu 0,35 USD.kg^{-1}, patří východní a západní Afrika, Severní Amerika, východní Evropa, západní, střední a východní Asie a Karibik. Pod průměrem se pak pohybují: jižní a střední Amerika, jižní a jihovýchodní Asie, Oceánie, severní a jižní Afrika. Tyto regiony se specializují na levnější cukr třtinový.

Konkurenceschopnost jednotlivých regionů na světovém trhu s cukrem

Stručný přehled o konkurenceschopnosti jednotlivých regionů na trhu s cukrem poskytuje tab. III. Konkurenceschopnost je porovnávána jak na úrovni celkového světového obchodu, tak na úrovni obchodu agrárního.

Mezi nejvíce konkurenceschopné regiony dlouhodobě patří: Jižní a Střední Amerika, východní Afrika, Karibik, jihovýchodní Asie a Oceánie. Tyto regiony dlouhodobě dosahují velmi dobrého uplatnění své produkce na mezinárodním trhu. Postupem let získaly konkurenční výhodu jižní a západní Afrika a jižní Asie. Oproti tomu východní Evropa, Střední Amerika a východní Asie již nejsou konkurenceschopné na světových trzích, či se jejich konkurenční výhoda dlouhodobě snižuje.

Pokud se zaměříme na jednotlivé státy s významným podílem na světovém obchodu s cukrem, tak mezi státy s dlouhodobě nejlepší pozicí patří Austrálie, Brazílie, Kuba, Francie, Guatemala, Indie, Mauricius, Polsko, Jihoafrická republika a Svazijsko. Mezi státy, které svou pozici zlepšují a stávají se více konkurenceschopnými, patří např. Austrálie, Brazílie, Kolumbie, Chorvatsko, Indie, Guatemala, Mauricius, Jihoafrická republika, Svazijsko, Thajsko či Spojené arabské emiráty.

Na světovém trhu dále existuje skupina zemí, které sice patří mezi nejvýznamnější „hráče“, ale které nemají dlouhodobě konkurenční výhodu v porovnání s ostatními a svůj obchod realizují zejména prostřednictvím podpory exportů cukru. Patří k nim Belgie, Německo, Nizozemsko, Velká Británie a USA. Země EU však musely snižovat produkci v důsledku reformy SZP (11), tyto změny však mohou mít pozitivní vliv na rozvojové země (6).

Z výsledků analýzy konkurenceschopnosti vyplývá, že konkurenční výhodu v současné době mají státy, které mají tradici v produkci cukru. Dalším shodným znakem je, že disponují rozsáhlými skladovacími kapacitami nebo kvalitní infrastrukturou propojující jejich vlastní obchodní centra s obchodními centry jiných zemí či regionů. Velmi důležité jsou také dobré podmínky pro pěstování, zejména cukrové třtiny, a schopnost prodávat ve velkých objemech za relativně nízké ceny – velmi často dokonce pod cenou světovou. Na druhou stranu existuje velká skupina vyspělých zemí, které patří mezi významné exportéry, ale důležitou roli zde hrají podpory poskytované cukrernímu sektoru.

Závěr

Z výše uvedeného vyplývá, že světový obchod s cukrem má v současné době velmi koncentrovanou strukturu. Exportní struktura do značné míry kopíruje strukturu produkční. Lze konstatovat, že asi 15 států kontroluje cca 70 % světového obchodu s cukrem, přičemž nejvýznamnější postavení si během let 1960–2007 vybudovaly Brazílie, Indie, Thajsko a dříve i EU.

Během let se teritoriální struktura obchodu s cukrem podstatně změnila. Některé regiony, jako například Karibik, velmi výrazně zredukovaly své podíly na světovém trhu, jiné regiony naopak značně své podíly navýšily (Jižní Amerika, jihovýchodní Asie).

Úroveň světového obchodu je do značné míry ovlivněna produkčními schopnostmi jednotlivých států a regionů, co se týče produkce cukrodárných plodin i cukru samotného. Cukr představuje velmi specifickou komoditu. Ve světě je ročně vyprodukováno cca 150 mil. t cukru a z toho asi 33 % je předmětem světového obchodu. To znamená, že velká část objemu obchodovaného cukru je produkována přímo za účelem dalšího exportu (což z hlediska fungování agrárních trhů není zcela obvyklá skutečnost).

Velmi výlučným rysem ovlivňujícím světový obchod s cukrem je i cena. Cena cukru na světovém trhu se vyvíjí velmi specificky. Obchod s cukrem je charakteristický vysokou úrovní volatility a obrovskými rozdíly, které panují mezi jednotlivými regiony světa. Velké rozdíly jsou zejména mezi obchodem s cukrem řepným a třtinovým, cena řepného cukru velmi výrazně převyšuje cenu cukru třtinového.

Co se týče konkurenceschopnosti jednotlivých regionů na světovém trhu s cukrem, nelze než konstatovat, že současný trh je ovlivněn růstem podílu obchodu cukru bílého, který má vyšší kilogramovou cenu v porovnání s cukrem surovým. Nejkonkurenceschopnějšími regiony jsou všeobecně Latinská Amerika, Oceánie, jižní a východní Afrika, jižní Asie a Karibik. Naopak nejméně konkurenceschopnými regiony jsou východní a střední a západní Asie, Severní Amerika, střední a severní Afrika i většina Evropy. V případě zemí EU je pak konkurenceschopnost obchodu s cukrem na světovém trhu velmi výrazně ovlivněna působením Společné zemědělské a obchodní politiky.

Poděkování: Tato práce byla podpořena výzkumnými záměry MŠM 6046070906 a MSM 6046070901.

Souhrn

Příspěvek analyzuje základní trendy vývoje obchodu s cukrem ve světě v letech 1961–2008. Zvolené období charakterizuje vývoj obchodu před nástupem současné ekonomické krize. V letech 1961–2007 došlo v případě obchodu s cukrem k celé řadě zásadních změn, které ovlivnily jeho současnou podobu. Změnila se komoditní struktura obchodu s cukrem, kde došlo k výraznému oslabení obchodu s cukrem surovým ve prospěch cukru bílého a dále pak došlo i k výrazným změnám z hlediska formování teritoriální struktury světového obchodu s cukrem. V neposlední řadě příspěvek rovněž poskytuje informace týkající se konkurenceschopnosti jednotlivých regionů světa, Na základě analýzy výsledků indexů RCA lze poukázat na výrazné posílení postavení regionů, jako jsou jižní Amerika, Oceánie a Afrika a poklesu u tzv. tradičních exportérů. Zjištění pak odpovídají všeobecnému trendu odklonu od cukru řepného k cukru třtinovému, kde hlavními producenty jsou právě jihoamerické regiony a Oceánie.

Klíčová slova: cukr, obchod s cukrem, RCA index, regiony.

Literatura

1. Balassa, B.: *The Theory of Economic Integration.* London: George Allen and Unwin, 1961.
2. Bielik, P. et al.: The returns to scale analysis in the basic industry enterprises in the Slovak Republic. *Agric. Econ. – Czech*, 56, 2010, s. 359–367.
3. Christiaans, T.: International trade and industrialization in a non-scale model of economic growth. *Structural Change and Economic Dynamics* 19, 2008, s. 221–236.
4. Čermák, P.: Trh s cukrem ve světě. *Listy cukrov. řepař.*, 125, 2009 (11), s. 302–305.
5. Epstein, P.; Howlett, P.; Schulze, M. X.: Trade, convergence, and globalisation: The dynamics of the international income distribution, 1950–1998. *Explorations in Economic History*, 44, 2007, s. 100–113.
6. Gotor, E.; Tsigas, M. E.: The impact of the EU sugar trade reform on poor households in developing countries: A general equilibrium analysis. *Journal of Policy Modeling*, 33, 2011 (4), s. 568–582.
7. Govereh, J.; Jayne, T. S.: Cash cropping and food crop productivity: synergies or trade-offs? *Agricultural Economics*, 28, 2003, s. 39–50.
8. Hron, J.; Macák, T.: Control of food products' quality. *Agric. Econ. – Czech*, 55, 2009, s. 221–228.
9. Huang, J. et al.: Agricultural trade liberalization and poverty in China. *China Economic Review*, 18, 2007, s. 244–265.

10. Jeníčke V.; Krepl, V.: The role of foreign trade and its effects. *Agric. Econ. – Czech*, 55, 2009, s. 211–220.
11. Reinbegr, O.: České cukrovarnictví po reformě Společné organizace trhů s cukrem v EU. *Listy cukrov. řepař.*, 126, 2010 (4), s. 124–127.

Smutka L., Pokorná I., Pulkrábek J.: Development of the World Trade with Sugar in the Last Four Decades

This paper deals with the main trend of the word sugar trade development in the period 1961–2008. The chosen time period reflects the situation before the economic crises. During the monitored period some main changes happened and these changes influence the current situation on the international market. There is a major shift from raw sugar trade to refined sugar trade. The regional structure has also undergone some major transformation. The paper also deals with competitiveness on the sugar market. We can highlight the improving position of regions such as South America, Oceania or Africa and major decline of traditional exporters. Our findings confirm the general trend in sugar production and trade of declining importance of sugar beet and growing position of sugar cane.

Key words: sugar, sugar trade, RCA index, regions.

Kontaktní adresa – Contact address:

Ing. Luboš Smutka, Ph. D., Česká zemědělská univerzita, Fakulta provozně ekonomická, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6 Suchdol, Česká republika
e-mail: smutka@pef.czu.cz